

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

У процесі реалізації функції суб'єкта первинного фінансового моніторингу банки та небанківські фінансові посередники приділяють багато зусиль встановленню якісних систем пошуку та обробки інформації з метою виявлення та зупинення підозрілих фінансових операцій, які можуть бути пов'язані із відмиванням коштів, фінансуванням тероризму чи обходом санкцій. Саме аналіз інформації є основною підставою для визначення рівня підозрілості, а тому підвищення його ефективності дозволить як попередити проведення нелегальних фінансових операцій, так і зменшити кількість помилкових результатів для легальних операцій.

Можна виділити три типи інформації про осіб і компаній, які актуальні у процесі здійснення фінансового моніторингу:

1. Базова інформація, яка дозволяє унікально ідентифікувати особу, зокрема повне ім'я, дата народження, національність, паспортні чи інші дані, місце проживання для фізичних осіб, і назва, вид діяльності, місце розташування, дата створення та інші реєстраційні дані для юридичних осіб [2]. Інформація цього типу переважно незмінна у часі. Сюди також варто віднести інформацію про кінцевих бенефіціарних власників компанії, як таку що ідентифікує осіб, які її контролюють, хоча і з меншим ступенем незмінності, зважаючи на те, що реальні власники можуть змінюватися як при переході прав власності на акції, так і при встановленні впливу на номінального утримувача.

2. Фінансова інформація – будь-яка інформація про фінансові операції об'єкта, зокрема кредитна історія, історія трансакцій, види і середні суми переказів, тип валюти, тощо. Така інформація накопичується у часі з певною перевагою більш нових даних. На її основі будується модель нормальної поведінки клієнта та визначається чи нова

трансакція відповідає загальним та індивідуальним особливостям користування послугами фінансового посередника.

3. Додаткова інформація – будь-яка інша інформація, яка може бути врахована при оцінці рівня підозрілості операції чи особи та існує у відкритому доступі чи стала відома у процесі безпосередньої взаємодії з клієнтом. Це, наприклад, бізнес- і політичні зв'язки, політичні погляди, інформація із соціальних мереж і медіа, тощо. Особливістю цього виду інформації є його представлення як великих обсягів неструктурованих даних із широкого кола джерел. Збір і аналіз такої інформації може бути значною мірою автоматизований через використання технологій штучного інтелекту, а його результати представляються після проведення сентимент-аналізу [1, с. 227–228] – як кількісна оцінка позитивного чи негативного ставлення до клієнта у сукупності оброблених джерел.

Взаємозв'язок між типами інформації проявляється як у русі аналізу у прямому напрямі, коли до ідентифікаційної інформації першого типу додаються дані про проведені фінансові операції, так і у зворотному – коли на основі наявної фінансової інформації виявляють її власників. У першому випадку інформація третього типу переважно використовується для одержання додаткового контексту проведення трансакції, коли у другому випадку – потенційно дозволяє виявити інших осіб, що пов'язані зі схемою відмивання коштів.

Існуюча система фінансового моніторингу у фінансових установах діє за наступною чотирьохетапною схемою [1, с. 216–217]:

1) збір внутрішньої і зовнішньої інформації першого і другого типів;

2) етап моніторингу: скринінг імен і трансакцій та виявлення ступеня підозрілості фінансової операції;

3) подальша перевірка відібраних операцій на основі пошуку та аналізу інформації третього типу;

4) винесення рішення щодо операції відповідальною особою.

Недоліком цієї схеми є те, що інформація третього типу залучається лише після відбору підозрілих операцій, а тому не враховується при початковому визначенні ступеня підозрілості. Тому, на нашу думку, перспективним напрямом покращення системи протидії відмиванню коштів є використання дворівневої системи моніторингу операцій. Перший рівень функціонує на основі існуючих ознак підозрілих та порогових операцій відповідно до міжнародних вимог, національного законодавства та внутрішніх інструкцій, а другий –

випадково відбирає певну кількість операцій серед тих, які були допущені на першому рівні. Це, наприклад, можуть бути операції за сумою більше половини встановленого порогового значення, або операції, значення підозрілості яких перевищує половину від нормативного значення відбору на першому рівні. Кількість відібраних об'єктів на цьому рівні може визначатися залежно від ступеня завантаженості системи.

Основною перевагою використання дворівневої системи моніторингу є її низький вплив на завантаженість робочого персоналу – на відміну від моніторингу на першому рівні, де існує необхідність у винесенні остаточного рішення, щодо визнання операції підозрілою, виключно відповідальною особою, тут це може бути значною мірою автоматизовано. Так, якщо ініційований системою додатковий аналіз, щодо відібраних на другому рівні операцій, не призвів до значного підвищення показника їхньої підозрілості, то вони відразу відкидаються, а якщо підозрілість зросла – то лише тоді потрапляють до відповідальної особи із нижчим рівнем пріоритетності розгляду, ніж ті, що відібрані на першому рівні.

Запропоновані нами заходи дозволять покращити ефективність виявлення методів обходу вимог до порогових обсягів фінансових операцій, а також удосконалити систему оцінювання рівня підозрілості на основі посилення ступеня використання додаткової інформації у рамках системи антилегалізаційного фінансового моніторингу.

Література:

1. Han J., Huang Y., Liu S., Towey K. Artificial intelligence for anti-money laundering: a review and extension. *Digital Finance*. 2020. Vol. 2. P. 211–239. DOI: <https://doi.org/10.1007/s42521-020-00023-1>
2. Inclusion criteria. OpenSanctions. URL: <https://www.opensanctions.org/docs/criteria/> (дата звернення: 08.04.2024).